

Навуковец-гандляр

Толькі гультай на пачатку дзевяностых гадоў не з'ездиў прадаць пару ганучаў ці бутэльку гарэлкі ў Польшчу і зарабіць за раз два, а то і пяць тагачасных беларускіх месячных заробкаў. Цягнікі на захад не маглі змясціць усіх ахвотных папоўніць свой сямейны бюджэт. Хто толькі не ціснуўся ў вузенькія дзверы польскага дызеля. Сціплыя хатнія гаспадыні і расфуфыраныя канторскія дамачкі, шустрыя студэнты і настырныя пенсіянеры, загарэлыя вяскоўцы і бледныя навукоўцы. Кожны марыў хоць трэшкі зарабіць на свае сціплыя патрэбы. Жыццё было такое. А мажлівасці адкрываліся вялікія. Савецкі Саюз разваліўся, межы адкрылі. Воля.

Ладзік Нікановіч, нядаўні выпускнік гродзенскага гістафака і вельмі перспектыўны малады навуковец, глядзячы як яго калегі, што з'ездзілі за мяжу, могуць дазволіць узяць за абедам лішнюю катлету, таксама захацеў хоць раз у жыцці наесціся чаго хоча і колькі хоча. Праўда, Нікановіч усімі сваімі вантрабамі ненавідзеў гандлярства. Яму больш даспадобы было капацца ў архівах. Але той час быў дзіўным. З'ездзіць з таварам за мяжу было не толькі прыбыткавай справай, не толькі

данінай модзе, але і пэўным абавязкам. Прынамсі, так лічылі ў Гродне.

Выйсця не было. Ладзік распытаў спрактыкаваных кантрабандыстаў, што лепш везці на беластоцкі рынак, пазычыў грошы, накупляў тавару і рушыў на захад у суцэльным патоку гродзенскіх гандляроў. Ад пачатку яму было ніякавата. Ужо на гродзенскім вакзале Ладзік зразумеў, што ўзяўся не за сваё. Усё тут было нязвыклым і незнаёмым. Калі ў агульнай мітусні і тузаніне выпадакова наступіўшы камусьці на нагу ці штурхануўшы плячом якую жанчыну, ён прасіў прабачэння, на яго глядзелі як на вар'ята. А як ён з'явіўся на беластоцкім рынку ў белай кашулі і адпрасаваных портках, мясцовыя кантрабандысты пачалі ставіцца да яго з павышняй падазронасцю і насцярогай. Але кульмінацыяй яго гандлярскай дзейнасці стала размова з пакупнікамі. Ладзік ведаў колькі замежных моваў, у тым ліку і польскую. Але загаварыў чамусьці па-англійску (пасля ён тлумачыў сябрам, маўляў, за мяжой усе ведаюць англійскую мову і так прасцей будзе паразумецца з пакупнікамі). Гандляры беластоцкага рынку сталі рагатаць і круціць пальцамі ля скроні. Казалі, што будзе ў гэтага „ангельца” гандаль, як мокрае гарыць. Павязе, маўляў, ён дахаты ўсё, што прывёз. Ды якое было іх здзіўленне, калі пакупнікі пацягнуліся да Ладзіка. Ніхто не мог растлумачыць гэтага феномена. А ў Ладзіка тавар разыходзіўся як пясок скрозь пальцы. Дзіва было на ўвесь Беласток. А Ладзік быў шчаслівы. Яму так няёмка было стаяць з ганучамі, а яшчэ больш сорамна гандляваць гарэлкай і цыгарэтамі, што аддаваў свой тавар не гандлюючыся. Колькі прапаноўвалі грошай, за столькі і прадаваў. Абы хутчэй з рук збыць.

Гандляры спярша не маглі ўцяміць, чаму да Ладзіка чарга, а да іх аніводнага пакупніка. Некаторыя пачалі рабіць высновы, што той зачараваў свой тавар у нейкай бабкі-шаптухі. Іншыя пачалі такое шанцаванне атаясам-

ляць з валоданнем англійскай мовай. Найбольш практычныя пайшлі паглядзець на свае вочы, што там робіцца. І тут іх абурэнню не было межаў.

— Ты што кошты збіваеш!? — зараўлі яны ў адзін голас. — Зусім страху знесла? Не ведаеш што цану трымаць трэба?

— А скуль мне ведаць вашыя цэны? — адказвае Ладзік, і яшчэ хутчэй пачаў прадаваць, і яшчэ танней, каб толькі закончыць ненавісны яму занятак.

Гандляры паглядзелі, што дамовіцца з гэтым чалавекам у гальштуку немажліва, параліся паміж сабой і самі купілі ў Ладзіка ўсё, што засталася. Паразбіралі тавар і пачалі прадаваць удвая даражэй. Чарга пакупнікоў таксама разышлася па ўсім рынку і пачаўся звычайны, як заўсёды, гандаль на зразумелых усім, і палякам, і беларусам, мовах. Аніякай англійшчыны і аніякіх таных рэчаў. А Ладзік ледзьве не самлеў ад шчасця, што менш чым праз гадзіну гандлю ў яго не засталася аніводнай рэчы. Праўда, настрой трошкі сапсаваў той факт, што грошай за прададзены тавар было менш чым да яго закупкі. Нават не ўлічваючы выдаткаў на дарогу. Але Ладзік усё адно быў задаволены. Па-першае, яму ўдалося зрабіць нешта акрамя навукі. Па-другое, гэты ненавісны для яго занятак скончыўся хутчэй, чым ён меркаваў. А сама галоўнае — ён з'ездзіў на беластоцкі рынак і гандляваў там. Як усе гродзенцы. Цяпер было што расказаць і з гонарам сядзець у кожнай гродзенскай кампаніі.